

La Madeleine à la veillesse de Georges de la Tour. La conscience aigüe de la mort oblige à un examen de conscience permanent.

L'urgence du revirement

Vivre mortel

Les sages invitent l'homme à délaisser ses rêves d'immortalité pour apprécier sa condition de mortel.

Seul un homme sage peut entrevoir l'existence accrue qu'offre une conscience aigüe de la mort. A noter que dans le Talmud, les mécréants sont qualifiés de "morts-vivants".

משנה אבות פרק ב'

'[...] רבי אליעזר אומר: יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואל תהי נוח לכעוס. ושוב יום אחד לפני מיתתך. והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בגחלתן שלא תיכווה, שנשיכתן נשיכת שועל, ועקיצתן עקיצת עקרב, ולחישתן לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש.

Michna Avot Chapitre 2

10 [...] Rabbi Eliezer dit: "Que l'honneur de ton prochain te soit aussi cher que le tien, ne sois pas prompt à la colère et revire un jour avant ta mort. Réchauffe-toi au foyer des Sages et prends garde à leurs braises, de peur de te brûler, car leur morsure est celle du renard, leur piqûre est celle du scorpion, leur murmure est celui du serpent et toutes leurs paroles sont comme des charbons ardents."

שבת (קנג.)

רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך שאלו תלמידיו את ר"א וכי אדם יודע איזהו יום ימות אמר להן וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה ואף שלמה אמר בחכמתו (קהלת ט, ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר א"ר יוחנן בן זכאי משל למלך שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן פיקחין שבהן קישטו את עצמן וישבו על פתח בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך טיפשין שבהן הלכו למלאכתן אמרו כלום יש סעודה בלא טורח בפתאום ביקש המלך את עבדיו פיקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטין והטיפשיים נכנסו לפניו כשהן מלוכלכין שמח המלך לקראת פיקחים וכעס לקראת טיפשיים אמר הללו שקישטו את עצמן לסעודה ישבו ויאכלו וישתו הללו שלא קישטו עצמן לסעודה יעמדו ויראו...

Talmud de Babylone Traité Chabat 153a

Rabbi Eliezer dit : "revire un jour avant ta mort". Ses élèves lui ont demandé, est-ce qu'un homme connaît le jour de sa mort? Il leur a dit, à plus forte raison, qu'il se repente aujourd'hui de peur qu'il ne meurt demain. Ainsi, il sera toujours en situation de repentir.

Salomon l'a également dit dans sa sagesse: "Qu'en tout temps tes vêtements soient blancs, et que l'huile ne cesse de parfumer ta tête" ([Ecclésiaste 9,8](#)). Rabbi Yo'hanan Ben Zakaï a dit: c'est à l'image d'un roi qui a convié ses serviteurs à un repas, et ne leurs a pas indiqué d'horaire. Les plus sagaces se sont apprêtés et sont resté à proximité du palais se disant: rien ne manque au palais du roi. Les vulgaires sont allés vaquer à leurs occupations se disant: tout festin nécessite d'amples préparatifs. Subitement, le roi convoqua ses serviteurs ; les sagaces se présentèrent apprêtés et les vulgaires engrassés. Le roi se réjouit à la vue des sagaces et s'irrita à l'encontre des vulgaires. Il dit alors: que ceux qui se sont apprêtés s'assoient et festoient tandis que les autres restent debout et regardent....

רש"י

וכ"ש - שמפני שאינו יודע איזה יום ימות וטובה תשובה יום אחד לפני מיתתו נמצא כל ימיו בתשובה יהיו:
יעמדו ויראו - ואף לעוה"ב צדיקים יושבים ואוכלים ורשעים עומדים ורואים:

Commentaire de Rachi

A plus forte raison: puisqu'il ne connaît pas le jour de sa mort et qu'on recommande le repentir un jour avant sa mort, il sera toute sa vie dans le repentir.

Restent debout et regardent: ainsi en est-il au monde futur, les justes s'assoient et festoient tandis que les mécréants restent debout et regardent.

רמב"ם הל' תשובה פרק ג'

^א הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שבארנו ישתדל אדם לעשות תשובה ולהתודות בפיו מחטאיו ולנעור כפיו מחטאיו כדי שימות והוא בעל תשובה ויזכה לחיי העולם הבא
^ב לעולם יראה אדם עצמו כאילו הוא נוטה למות ושמא ימות בשעתו ונמצא עומד בחטאו לפיכך ישוב מחטאיו מיד ולא יאמר כשאזקין אשוב שמא ימות טרם שיזקין הוא ששלמה אמר בחכמתו בכל עת יהיו בגדיך לבנים.

Maïmonide, Lois relatives au repentir, Chapitre 3

1 Puisque l'homme est doué de libre-arbitre comme nous l'avons expliqué précédemment, qu'il s'efforce de se repentir et de reconnaître oralement ses erreurs, de secouer ses mains pour s'en débarrasser afin qu'il meurt repenti et qu'il mérite le monde futur.

2 Qu'un homme se considère en permanence dans l'imminence de la mort, et peut être va-t-il mourir maintenant et il persévère dans son erreur, il en viendra donc à se repentir immédiatement et ne dira point : "lorsque je serai vieux, je me repentirai", car peut-être mourra-t-il avant d'être vieux. C'est ce que Salomon a dit dans sa sagesse : "Qu'en tout temps tes vêtements soient blancs" ([Ecclésiaste 9,8](#)).